

КОМПЛЕКСНИЙ БЛАГОУСТРІЙ ВНУТРІКВАРТАЛЬНИХ ДВОРИКІВ У ЩІЛЬНІЙ ЗАБУДОВІ ІСТОРИЧНОЇ ЧАСТИНИ ЛЬВОВА З ВИКОРИСТАННЯМ ТІНЬОВИТРИВАЛИХ ТА ТІНЬОЛЮБНИХ РОСЛИН (НА ПРИКЛАДІ ПЛОЩІ РИНОК)

Охарактеризовано проблематику внутріквартальних відкритих просторів у щільній забудові історичної частини міста Львова. Короткий опис комплексних еколого-архітектурних досліджень з описом наявного біорізноманіття у внутріквартальних дворах

Olejniuk. O.R.

Problems of little garden in historical part of Lviv and diskribing of plants in them.

The article touch problems small gardens and jards in historical part of town. Short discription of reserching in architectural and ekology ways with made an inventory of plants in small gardens is given.

Львів — одне з найстаріших міст України, яке за кількістю та цінністю історико-архітектурних пам'яток XII—XX ст. займає провідне місце в Україні. Тут зримо виступають нашарування всіх стилевих епох від часу його заснування до наших днів. В місті збереглися не тільки окремі пам'ятки архітектури, а й планувальна структура історичного ядра міста, тобто його центральної частини — пл. Ринок з прилеглими кварталами [1].

Аналізуючи просторово-планувальну структуру щільної забудови історичної частини міста Львова, зокрема пл. Ринок, було виявлено багату палітру відкритих внутріквартальних просторів (двориків). Спостерігається велике різноманіття двориків за формою планування, стилями, функцією, конфігурацією та типом рослинного наповнення. Відповідно до проведених досліджень, на даний момент (1999–2000 рр.), розроблена типізація відкритих внутріквартальних просторів щільної забудови історичної частини міста Львова. Типізація проведена таким чином: за формою планування:

- прямокутної конфігурації, „подвір'я-колодязі“ — пл. Ринок, 2; 3; 7; 11; 14; 24; 26 ; 33; 41; 43; 44; такі дворики часто трапляються в середньовічній забудові міста, тут практично відсутня рослинність. Найчастіше зустрічаються мохи. Площа таких двориків не перевищує 20–60 м² при висотності будинків від 3–5 поверхів;
- видовженої конфігурації — пл. Ринок, 8; 9; 10; 12; 35; 36; 37; 38. Серед таких двориків часто зустрічаються „колодязі“, оскільки ширина подвір'я від 3–6 м, а довжина від, 10–40 м. Висотність будинків — від 3–5 поверхів. Рослинність присутня в рідких випадках, оскільки практично всі подвір'я замошені, відкритий ґрунт відсутній, а на місцях відсутності покриття найчастіше трапляються *Tussilago farfara*, *Plantago major*, *Calamagrostis epigejos*;
- проїзні (прохідні) — пл. Ринок, 18; 29. У таких подвір'ях рослинність відсутня повністю, оскільки ці подвір'я, найчастіше, замошені, зрідка можна зустріти поодинокі екземпляри *Taraxacum officinale*;

- складної конфігурації — пл. Ринок, 4; 15–18; 28. В деяких випадках накладаються різні форми планування (Площа Ринок 15–18), в таких просторах спостерігаємо досить багатий видовий склад. В подвір'ї за даною попередньою адресою, присутні трав'яний покрив, чагарники, ліани та дерева: *Parthenocissus henryana* L., *Populus canadensis* Moench, *Sorbus aucuparia* L., *Fraxinus excelsior* L., *Thuja occidentalis* L.;
- Найбільш поширеними є подвір'я прямокутної конфігурації колодязного типу. Дворики також різні за функцією, найчіткіше виділяються дворики громадські, житлові, та музейні (на пл.Ринок);
- громадські — прохідні подвір'я, де розміщені приватні фірми, офіси та магазини: пл. Ринок, 18; 27; 29;
- житлові — подвір'я житлових будинків, на пл. Ринок в переважній більшості колодязного типу, а в прилеглих кварталах — найрізноманітнішою конфігурації. У цих дворах можна зустріти незначне озеленення, часто випадкове;
- музейні — дворики музеїв, які є відкритими для громадськості, наприклад — Італійське подвір'я (пл.Ринок, 6). До музейного типу двориків належать також — пл.Ринок, 4; 10; 24. Подвір'я недоступні для громадськості, лише — для персоналу музеїв, що вказує на інший тип функції.

Проведена, також, типізація відкритих внутріквартальних просторів: за типом будівлі, за наявністю архітектурного декору, за стилем та етноподілом, за екологічними умовами. В рамках екологічних досліджень фіксувалася інсоляція двориків, вологість та температура. Окремі типи двориків виділялися також за ступенем існуючого озеленення. Проводилися детальні дослідження архітектурного планування відкритих просторів в щільній забудові історичної частини міста, з огляду на те, що архітектурні чинники суттєво впливають на екологічну ситуацію в тому чи іншому подвір'ї. Наприклад, чим менше за площею подвір'я, тим нижча температура, більша затіненість (незначна інсоляція) та вища вологість, порівняно з вулицею чи площею. Такі чинники суттєво впливають на мікроландшафт внутрішньоквартального дворика. Адже форма планування подвір'я може бути відкритою до вуличного середовища. Тобто одна зі „сторін“ подвір'я виходить на пішохідну вулицю, на транспортну вулицю, які мають як безпосередній антропогенний вплив (витоптування відкритого ґрунту та смітєве забруднення), так і техногенний (газове забруднення). Це суттєво впливає на рослинне біорізноманіття у подвір'ях. Вже як було сказано попередньо про типізацію двориків- у подвір'ях закритого колодязного типу, а також подвір'ях складної конфігурації, можуть спостерігатися різні мікрокліматичні умови у одному і тому ж просторі. Коли проводилися кліматичні заміри протягом літніх місяців у подвір'ї складної конфігурації, то спостерігалася різниця температури на один градус Цельсія між затіненим місцем дворика та сонячним. Також спостерігалася суттєва різниця у вологості повітря в постійно затіненому місці дворика, і в сонячній частині подвір'я. В даному дослідженні найбільш цікавою ділянкою є зв'язок форми планування подвір'я з наявністю рослинного асортименту та його видового складу. Для проведення більш детального дослідження проводиться вивчення архівних матеріалів історичної забудови міста Львова, де зустрічаються описи рослинності у львівських подвір'ях.

Під час історико-архітектурних досліджень відкритих просторів історичної забудови міста Львова, чітко спостерігаються стилеві епохи в архітектурі. Досить виразно відрізняються будівлі середньовічного Львова від будівель більш

сучасного періоду, тобто кінця XVIII — поч. XX ст. [2]. Така тенденція прослідковується не тільки в архітектурі, а й в композиції зелених насаджень. Адже кожна епоха мала свою „моду“ як на архітектурний стиль, так і на рослинний асортимент. Сьогодні в Середньовічному Львові практично не збереглися історичні насадження. Найстарші рослини, які можна спостерігати, це ліани: *Parthenocissus henryana* L., зустрічається у двориках по вул. Ак. Богомольця, вул. Ак. Павлова, вул. Ів. Франка, на Площі Ринок та ін., *Hedera helix* L. по вул. Ак. Павлова. В окремих випадках трапляються клематис та жимолость. Вік рослин визначався за товщиною пагона та площею покриття.

Звертаючись до архівних матеріалів, можна прослідкувати певні згадки про благоустрій подвір'їв в межах наказів чи документальних прохань мерії міста, а також на архітектурних планах окремих будівель. Виходячи з архівних згадок найпоширенішими були: *Taxus baccata* L., *Vixus sempervirens* L., *Thuja occidentalis* L., *Robinia pseudoacacia* L., *Ilex aquifolium* L.

Вище перелічені рослини найчастіше зустрічаються у архівних документах, зокрема на планах. Також підтвердженням є те, що ці рослини існують в поодиноких подвір'ях і вік цих рослин відповідає приблизно початку XX ст. Вік рослин визначається згідно з висотою рослини, радіусом крони, проективною площею крони і покриття (якщо це ліана) та товщиною стовбура. У подвір'ях періоду кінця XVIII — поч. XX ст. зберігся набагато ширший рослинний асортимент, оскільки площа самих відкритих просторів суттєво більша порівняно з двориками середньовічної забудови. Наявний тут трав'яний покрив свідчить про певні екологічні умови даного простору, які індукуються, наприклад, посуховитривалими, тіньовитривалими видами рослин.

Архітектурний аналіз нам необхідний для визначення динаміки планування міського простору, згідно з яким і утворювалися відкриті простори в щільній забудові нашого давнього Львова. Такий аналіз нам допомагає зрозуміти формування мікрорел'єфів у складі загального міського ландшафту. Адже Львів вважається досить зеленим містом, порівняно з деякими європейськими, йому подібними, містами. На сьогодні ми маємо проблему старіння цих мікрорел'єфів. Подвір'я з збереженими давніми насадженнями потребують реновації, оскільки насадження старіють і в певних випадках є досить небезпечними для цих відкритих просторів. Небезпека старих рослин полягає в тому, що така рослина при сухості може пошкодити будинок, а також може бути збудником хвороб та паразитів, які заражають здорові рослини у подвір'ї. Відповідно до вище викладеного матеріалу є дуже важливими комплексна архітектурно-екологічна інвентаризація та паспортизація львівських двориків, яка проводиться на даний момент. Таке дослідження потребує щонайменше 1 року. Подібні дослідження проводяться у Краківській Політехніці в інституті ландшафтно-архітектури проф. Янушем Богдановським [3].

Згідно з результатами наших досліджень, що ведуться в екологічному та архітектурному напрямках, виникає досить чіткий образ не вивченої на сьогодні проблематики власне міських мікрорел'єфів, а особливо їх відновлення та благоустрою. До сьогодні практично не вівся екологічний аналіз внутріквартальних відкритих просторів, тому на даному етапі ведуться дослідження мікроклімату двориків (температура, вологість та інсоляція), а також аналіз ґрунту та фітоценозу.

Така серія досліджень дозволить виявити чітку картину екологічних умов, згідно з якими можна буде запропонувати конкретний рослинний асортимент для відновлення мікрорел'єфів цих просторів. Також такі дослідження показують причини нецільності рослин у двориках колодязного типу, оскільки в таких умовах рослини не мають естетичної вартості, забирають простір у маленькому дворіку, а також підвищують і вологість, і затіненість, тому у „колодязях“ пропонується архітектурна реставрація з увагою до колористики фасадів. В даному випадку надаватимуться пропозиції по реновації таких двориків згідно з правилами ландшафтного дизайну.

Отже, як бачимо, Львів має досить цікаву об'єкти для досліджень — львівські подвір'я, які потребують реставрації, реконструкції, а в певних випадках консервації як відкритих просторів загалом, так і зелених насаджень зокрема.

Література

1. Вуйцик В.С. Державний історико-архітектурний заповідник у Львові. — Львів: Каменяр, 1991. — 175 с.
2. Трегубова Т.О., Мих Р. М. Львів: Архіт.- іст. нарис. — К.: Будівельник, 1989. — 272 с.
3. Bogdanowski. J. Parki i Ogrody Krakowa w obrebie plant u plantami i Wawelem. T.1. Warszawa, 1997.

УДК 631.96

Н.А. Імшенецька

Український державний лісотехнічний університет

ВИРІШЕННЯ ОКРЕМИХ ЗАВДАНЬ ЛАНДШАФТНОЇ АРХІТЕКТУРИ ЗА ДОПОМОГОЮ СИСТЕМИ АВТОМАТИЗОВАНОГО ПРОЕКТУВАННЯ AUTOCAD®

Розглянуті можливості AutoCAD для вирішення задач ландшафтно-архітектури. Представлені деякі функції AutoCAD, що використовуються для створення креслень об'єктів озеленення.

Imshenetska N.A.

Solving of some problems of landscape architecture by using AutoCAD®

The usage of AutoCAD® in solving of some problems of Landscape Architecture has been described. Some functions of AutoCAD® that are used for creating of drawings of Landscape Architecture objects and plant monitoring are presented.

Для вирішення питань з архітектури, проектування, інженерних розрахунків, конструювання в різних галузях промисловості широко використовується система AutoCAD®. На основі AutoCAD®, її створювач — компанія Autodesk® Corp., розробила цілий ряд додатків (наприклад, AutodeskAutoCAD® MAP), землевпорядкування (наприклад, AutodeskAutoCAD® Land Development Desktop), що пов'язані з вирішенням задач проектування, інженерних розрахунків, картографії та інші. На основі цих додатків ство-